

Motion till riksdagen 2020/21:175

av **Jonas Sjöstedt m.fl. (V)**

En modern civilplikt

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en utredning om hur en modern civilplikt ska se ut och tillkännager detta för regeringen.

Totalförsvarsplikten i Sverige

”Totalförsvaret är en angelägenhet för hela befolkningen.” Så lyder första paragrafen i lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt. I Sverige råder totalförsvarsplikt. Alla som bor i Sverige och är mellan 16 och 70 år är skyldiga att bidra om landet hamnar i krig eller om beredskapen höjs. Det nuvarande systemet innehåller både frivillighet och plikt och kan delas in i tre typer – värnplikt, civilplikt och allmän tjänsteplikt.

Sedan värnplikten återuppväcktes 2017 är alla som fyller 18 år skyldiga att lämna uppgifter till Rekryteringsmyndighetens mönstringsunderlag för militär värnplikt. I dag genomförs ingen grundutbildning för civilplikt, men bestämmelserna finns kvar i lag och regeringen kan besluta att återinföra skyldigheten att göra civilplikt om man finner behov. Till skillnad från den militära värnplikten får en civilpliktig befattning varken vara stridande, ordningsupphållande eller bevakande på något sätt.

Utbildning med stöd av civilplikt genomfördes senast 2005 och i budgetpropositionen för 2008 föreslog den dåvarande regeringen att utbildningen av civilpliktiga skulle avskaffas.

Utgångspunkten för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik ska vara att värna vårt lands säkerhet. Det kräver en modern försvarsmakt som har förmågan att möta de olika former av hot som vårt land kan ställas inför, men som också har möjlighet att vara en fredsbevarande kraft i andra delar av världen. Ett väl fungerande totalförsvaret kräver förutom det militära också ett aktivt civilt försvar.

Sverige och världen står i dag inför större utmaningar än på länge och vi befinner oss i ett i många avseenden nytt säkerhetspolitiskt läge. Rysslands destabiliseringsförsök, det ansträngda tonläget mellan Ryssland och Nato samt Natos upprustning och

övningar i vårt närområde bidrar till ökade spänningar. Dessutom innebär USA:s förändrade roll i världspolitiken, som bl.a. bidrar till ökad polarisering, och det faktum att fler människor än någonsin är på flykt från krig, förföljelse och förtryck, en politisk osäkerhet. Detta samtidigt som terrordåd och ökande fascistiska strömningar skapar osäkerhet och otrygghet i Europa. I dag utgörs ett av de allvarligaste hoten mot den globala säkerheten av klimatförändringen och dess konsekvenser. Det gäller såväl här i Sverige som i andra delar av världen. Torka, översvämningar och bränder utgör direkta hot mot både samhället och befolkningen och kan vara orsaker till krig och konflikter världen över. Det skapar nya förutsättningar och nya behov, även för den civila delen av det svenska totalförsvaret.

I Förvarsberedningens rapport Motståndskraft (Ds 2017:66) konstateras att ett utvecklat civilt försvar i enlighet med vad beredningen föreslår kräver en möjlighet att med stöd av civilplikt kunna krigsplacera viss personal med relevant kompetens. Det är särskilt tydligt inom befolkningsskyddet och för vissa samhällsviktiga funktioner. Förvarsberedningen föreslår att 600 civilpliktiga årligen genomgår en grundutbildning om 60 dagar vid MSB från 2023. Också Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har föreslagit en utredning om huruvida civilplikten ska återinföras.

Vänsterpartiet menar att Sveriges beredskap i högre utsträckning måste inkludera civila kriser såsom större olyckor, bränder, översvämningar och pandemier. Vi vill se en modern civilplikt som inkluderar ett brett spektrum av arbetsuppgifter och befattningar som kan vara nödvändiga för samhället i en kris. Det kan t.ex. handla om beredskap inom elförsörjning, cyberförmåga, sjukvård, omsorg, transport, miljöskydd och logistik. Syftet är att genom att människor utbildas inom samhällsviktiga verksamheter göra samhället mer robust för olika typer av kriser och höja kunskapsnivån hos befolkningen om hur var och en kan bidra i det civila försvaret. En civilpliktsutbildning kan dessutom vara en ingång för en ung person att fortsätta utbilda sig inom några av de samhällsviktiga yrkena (där många idag har svårt att rekrytera kompetent personal) och engagera sig för ett tryggare och säkrare samhälle. Civilplikten kan utformas på olika sätt. En möjlighet är att utgå från den kunskap och det engagemang som finns inom de frivilliga försvarsorganisationerna och Röda Korset, men även kommunernas och regionernas olika behov. Civilplikten ska inte ersätta utbildad ordinarie personal utan dess syfte är att ge en grundläggande utbildning inom totalförsvaret och samhällsviktig verksamhet i ett brett perspektiv, höja kunskapsnivån hos de involverade ungdomarna och uppmuntra till framtida engagemang inom totalförsvaret. I sammanhanget bör det understrykas att personalförsörjningen vad gäller civilplikt liksom värnplikt så långt som det är möjligt ska bygga på den enskildes egna motivation och vilja. Ansvariga myndigheter bör också arbeta för att personalsammansättning i så hög utsträckning som möjligt ska spegla befolkningen i stort.

Att återuppväcka den nu vilande civilplikten är en fråga för regeringen, således ingenting som behandlas i riksdagen. I och med ett nytt säkerhetspolitiskt läge och förändrade förutsättningar menar vi dock att det är viktigt att grundligt utreda behov och förutsättningar och att inte enbart återuppväcka den nu vilande civilplikten i samma form som tidigare.

Regeringen bör återkomma med en utredning om hur en modern civilplikt ska se ut. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Tony Haddou (V)

Karin Rågsjö (V)

Jessica Wetterling (V)

Maj Karlsson (V)

Håkan Svenneling (V)

Hanna Gunnarsson (V)